

Giải pháp nâng cao hiệu quả ôn thi Tốt nghiệp THPT Quốc gia môn Địa lí tại Trường TH, THCS, THPT Chu Văn An, tỉnh Sơn La

Bùi Thị Hoa Mận, Khoa KHXH

Nâng cao hiệu quả ôn thi Tốt nghiệp Trung học Phổ thông Quốc gia (THPTQG) là một trong những vấn đề luôn được xã hội quan tâm. Đây cũng là vấn đề mà các cơ sở giáo dục phổ thông cần chú trọng thực hiện để khẳng định thương hiệu và chất lượng cơ sở giáo dục. Sơn La là một trong những tỉnh miền núi khó khăn của cả nước, tỉ lệ học sinh đỗ tốt nghiệp và đỗ vào các trường đại học vẫn còn thấp so với mặt bằng chung của cả nước. Sở GD&ĐT tỉnh Sơn La đang có những nỗ lực tích cực để cải thiện kết quả kỳ thi Tốt nghiệp THPT QG. Kết quả thi Tốt nghiệp môn Địa lí của tỉnh Sơn La được đánh giá có nhiều cải thiện tích cực trong số các môn thi. Trường TH, THCS, THPT Chu Văn An (Trường Chu Văn An) trong những năm gần đây đã tổ chức ôn thi Tốt nghiệp môn Địa lí khá hiệu quả với điểm số trung bình môn Địa lí đứng vị trí hàng đầu toàn tỉnh. Nhà trường đã phối hợp với giáo viên và học sinh trong việc đưa ra những giải pháp ôn thi linh hoạt theo từng đối tượng người học.

1. Bối cảnh Nhà trường và môn Địa lí

Trường TH, THCS, THPT Chu Văn An (viết tắt Trường Chu Văn An) là một đơn vị trực thuộc Trường Đại học Tây Bắc. Trường được thành lập theo Quyết định Quyết định số 835/QĐ-UBND ngày 02/5/2013 của Chủ tịch UBND tỉnh Sơn La. Mặc dù trường mới thành lập và có quy mô nhỏ (khoảng hơn 500 học sinh) nhưng Trường Chu Văn An được đánh giá là một trong những trường có chất lượng hàng đầu tại tỉnh Sơn La [1]. Tỉ lệ học sinh đỗ tốt nghiệp lần 1 luôn đạt 100%, hàng năm số lượng các học sinh đỗ vào các trường đại học hàng đầu của Việt Nam luôn đạt tỉ lệ cao nhất trong toàn tỉnh [2]. Mục tiêu giáo dục của Trường Chu Văn An được xác định là dạy thật, học thật, thi thật, đánh giá đúng chất lượng dạy và học, kết quả đánh giá phản ánh chất lượng thực trong học tập, rèn luyện của trò và chất lượng thực trong công tác giáo dục của người thầy [1].

Với môn Địa lí, đây là một trong số những môn xuất hiện trong tổ hợp bài thi KHXH (Lịch sử - Địa lí – Giáo dục Công dân). Tỷ lệ chọn thi tổ hợp xã hội của Trường Chu Văn An thường thấp (chỉ dưới 20%). Từ năm học 2021 – 2022, toàn trường có 52 học sinh lớp 12 được chia thành 2 lớp. Lượng học sinh đăng ký thi tổ hợp KHXH tăng trên 57% và dự đoán có khả năng giữ mức độ 50 – 60% trong những năm học tới. Năm học 2020 - 2021, số điểm thi trung bình tốt nghiệp THPT môn Địa lí Trường Chu Văn An đứng đầu toàn tỉnh, đạt 7,71 điểm (so với mức trung bình toàn tỉnh là 6,74 điểm) [2].

Cấu trúc đề thi Tốt nghiệp THPT QG môn Địa lí dựa trên phân tích đề minh họa 2022 thì không thay đổi nhiều so với đề năm 2021. Nếu như đề tham khảo THPT QG năm 2021 có 70% câu hỏi nhận biết, thông hiểu, 30% câu hỏi vận dụng, vận dụng cao thì đề tham khảo kì thi tốt nghiệp THPT năm 2022 có 75% câu hỏi thuộc mức độ nhận biết, thông hiểu, 25% câu hỏi thuộc mức độ vận dụng, vận dụng cao tập trung ở các chuyên đề tự nhiên, các vùng kinh tế và thực hành kĩ năng. Nhìn chung, mức độ câu hỏi dễ hơn đề thi tốt nghiệp THPT QG 2021. Cụ thể:

+ Mức độ nhận biết: 20 câu tương ứng 50%.

+ Mức độ thông hiểu: 10 câu tương ứng 25%.

+ Mức độ vận dụng: 6 câu tương ứng 15%.

+ Mức độ vận dụng cao: 4 câu tương ứng 10%.

Đề được sắp xếp theo mức độ từ dễ đến khó tăng dần (từ câu 41 đến 80).

2 Những thuận lợi và khó khăn của môn Địa lí trong việc nâng cao chất lượng ôn thi tốt nghiệp THPT

*Thuận lợi

Đối tượng học sinh của Trường Chu Văn An được đánh giá là một trong những trường có chất lượng học sinh tốt nhất tỉnh Sơn La do các em được tuyển chọn và đào

tạo bài bản, kỹ lưỡng trong môi trường giáo dục chất lượng cao. Điều này là yếu tố vô cùng thuận lợi cho việc nâng cao chất lượng học tập nói chung và môn Địa lí nói riêng.

Nhà trường luôn có sự phối hợp, hỗ trợ linh hoạt từ phía Trường Đại học Tây Bắc và Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Sơn La. Trong đó, Trường Đại học Tây Bắc hỗ trợ về cơ sở vật chất, nguồn giảng viên Địa lí có chất lượng cao,... Sở GD&ĐT Sơn La quản lý và hỗ trợ về chuyên môn. Do vậy dù là trường phổ thông trực thuộc trường đại học nhưng Trường Chu Văn An vẫn luôn theo sát hoạt động chuyên môn chung với toàn tỉnh Sơn La.

Đội ngũ giáo viên có chất lượng cao do Trường Đại học Tây Bắc hỗ trợ, trong đó tham gia giảng dạy trực tiếp cho khối THPT gồm 03 giáo viên (01 Thạc sĩ và 02 Tiến sĩ), giảng dạy và hỗ trợ khối 12 có 02 giáo viên [3]. Các giáo viên trẻ, nhiệt tình và luôn đi đầu trong công tác chuyên môn, hoạt động của Nhà trường cũng như Sở GD&ĐT tỉnh Sơn La và Trường Đại học Tây Bắc.

*Khó khăn

Mặc dù tỉ lệ chọn tổ hợp KHXH đang có xu hướng tăng lên nhưng phần lớn các em đều chọn theo khối D (khối không sử dụng môn Địa lí làm điểm tuyển vào các trường đại học). Do đó tâm lí học chỉ vừa đủ tốt nghiệp thường phổ biến, điều này ảnh hưởng không nhỏ đến tâm lí học tập của học sinh, đặc biệt vào giai đoạn chuẩn bị thi. Năm học 2021 – 2022, Trường Chu Văn An có 30 học sinh đăng ký thi tổ hợp KHXH nhưng chỉ có 06 học sinh dùng điểm môn Địa lí để xét tuyển đại học (chiếm 20%) [1].

Việc ôn tập dồn dập vào giai đoạn cuối ảnh hưởng đến sức khỏe, tâm lí của học sinh. Học sinh vẫn coi môn Địa lí như một môn học thuộc do vậy tâm lí lười học các kiến thức lý thuyết khiến việc nâng cao chất lượng ôn thi gặp nhiều khó khăn. Bên cạnh đó, rất nhiều học sinh có tâm tâm lí luôn xem môn Địa lí là môn “kéo điểm” nên thường đặt mục tiêu điểm số cho môn Địa lí khá cao so với các môn học khác. Vậy làm sao để

đạt được điểm số cao cho học sinh là một trong những thách thức mà Nhà trường cần vượt qua.

3 Một số giải pháp nâng cao hiệu quả ôn thi tốt nghiệp THPT Quốc gia môn Địa lí tại Trường Chu Văn An

3.1 Bám sát sự chỉ đạo của Sở GD&ĐT và xây dựng kế hoạch ôn thi linh hoạt

Năm học 2021 – 2022, Sở GD&ĐT Sơn La đã có những thay đổi rõ rệt trong từng bước nâng cao kết quả thi Tốt nghiệp THPT Quốc gia. Sở đã chỉ đạo từng tổ Chuyên môn (các Bộ môn) tổ chức họp tổng kết, đánh giá kết quả thi tốt nghiệp môn Địa lí toàn tỉnh có sự tham gia của tất cả các giáo viên Địa lí. Các giáo viên cốt cán môn Địa lí đã tổng hợp những kết quả, khó khăn và hạn chế của các trường để đưa ra những giải pháp phù hợp cho kì thi tốt nghiệp THPT QG năm học 2021 – 2022 [4].

Bên cạnh các giờ học tập chuyên môn chung cho giáo viên Địa lí, Sở GD&ĐT cũng huy động các giáo viên xây dựng tài liệu học tập trực tuyến, tài liệu ôn thi tốt nghiệp THPT để tạo thành kho tài liệu chung cho cả Sở [4]. Các giáo viên Địa lí có cơ hội được tiếp cận những tài liệu dạy học, ôn thi hiệu quả do chính các đồng nghiệp của mình cung cấp.

Cùng với sự chỉ đạo sát sao của Sở GD&ĐT Sơn La trong việc nỗ lực cải thiện kết quả thi tốt nghiệp THPT QG, Trường Chu Văn An đã xây dựng kế hoạch dạy học và ôn thi cho khối 12 một cách linh hoạt. Mặc dù năm học 2021-2022 việc học tập của tại kì I bị gián đoạn do dịch bệnh Covid, việc dạy học triển khai qua hình thức dạy học trực tuyến nhưng Nhà trường đã lên kế hoạch ôn thi cho học sinh lớp 12 (dự kiến) từ đầu năm học và có phương án cụ thể vào tháng 1 năm 2022 [5]. Kế hoạch ôn thi dự kiến cho từng môn học, trong đó có môn Địa lí theo các phương án trực tuyến và trực tiếp để đảm bảo việc ôn thi cho học sinh không bị gián đoạn do dịch bệnh. Hơn nữa, kế hoạch của Nhà trường xây dựng dựa trên ý kiến của giáo viên giảng dạy bộ môn và toàn thể học sinh. Học sinh và phụ huynh biết trước kế hoạch của Nhà trường nhằm

chuẩn bị tốt hơn cho việc học tập ôn thi. Môn Địa lí kiến thức thường tập trung chủ yếu vào lớp 12 nên việc lên kế hoạch ôn thi sớm sẽ cho học sinh một cái nhìn tổng thể và xác định sớm mục tiêu ôn tập.

3.2 Thiết kế sáng tạo các bài học ôn thi tốt nghiệp THPT QG môn Địa lí

Mặc dù được đánh giá là một trong những ngôi trường có chất lượng học sinh tốt nhất trong toàn tỉnh, nhưng học sinh khối 12 cũng không tránh khỏi những áp lực thi cử, kì vọng từ phía bản thân, gia đình và nhà trường do vậy ảnh hưởng không nhỏ đến tinh thần học tập của học sinh. Cùng với đó lịch học trên lớp, lịch học thêm bên ngoài của học sinh không tránh khỏi sự mệt mỏi, chán nản với các môn thi được xem là “chỉ cần qua”. Giáo viên Địa lí ngoài việc tập trung chuyên môn cần linh hoạt thiết kế các hoạt động học tập để tránh gây áp lực quá lớn đến các em khối 12.

Kinh nghiệm giảng dạy cho thấy, thay vì truyền thụ kiến thức đơn thuần trong quá trình luyện thi, giáo viên nên ứng dụng công nghệ dạy học mới trong để làm tăng hứng thú của học sinh từ việc thiết kế bài giảng sinh động qua canva (thay vì powerpoint thông thường) đến việc cho học sinh trải nghiệm những bài học thông qua các trò chơi, giải đố trên các nền tảng quizizz, menti, padlet,... Trong quá trình tổ chức dạy học, giáo viên và học sinh có thể tổ chức các sân chơi trí tuệ, chia nhóm để tạo sự hứng khởi trong giờ học, giảm bớt căng thẳng cho học sinh.

Một điểm thuận lợi môn Địa lí thường gắn với kiến thức thực tế do vậy mà học sinh sẽ dễ dàng tiếp thu nếu giáo viên biết linh hoạt trong việc tổ chức các hoạt động dạy học cho các em.

3.4 Tổ chức kiểm tra đánh giá thường xuyên

Tổ chức kiểm tra đánh giá là một trong những giải pháp quan trọng cần được tiến hành thường xuyên trong quá trình ôn thi. Kiểm tra không chỉ đánh giá được năng lực của học sinh mà qua kết quả giáo viên, học sinh sẽ có sự thay đổi trong chiến lược ôn thi nhằm thúc đẩy việc học tập môn học được hiệu quả hơn. Năm học 2021 - 2022, Sở

GD&ĐT tỉnh Sơn La đã chỉ đạo công tác thi thử kỳ thi THPT Quốc gia cho học sinh toàn tỉnh với tất cả 05 đợt thi (trong đó 02 đợt thi do Sở GD&ĐT ra đề và 03 đợt thi do các trường tự ra đề) [4]. Điểm số và sự tiến bộ của học sinh được Nhà trường và Sở theo dõi sát sao nhằm đẩy mạnh công tác ôn thi của học sinh khối 12.

Một trong những điểm cần lưu ý trong công tác kiểm tra đánh giá đó là việc coi thi và theo dõi sự tiến bộ của từng học sinh. Công tác coi thi của các trường cần thực hiện nghiêm túc và khách quan để đảm bảo điểm số phản ánh kết quả sẽ không bị “ảo”, các giáo viên dựa trên kết quả phân tích điểm số có thể theo dõi sự tiến bộ của từng học sinh sau quá trình ôn luyện.

Để đạt được các mục tiêu đặt ra về chất lượng thi tốt nghiệp môn Địa lí, giáo viên cần tổ chức ôn luyện theo các chủ đề trong phân phối chương trình kèm theo việc giải các đề thi mẫu bám sát đề minh họa của Bộ GD&ĐT. Việc vừa ôn luyện theo chuyên đề vừa giải đề thi sẽ giúp học sinh làm quen với các phương pháp giải đề và nhận biết những phần mà mình còn thiếu sót để kịp thời cải thiện.

3.5 Cách thức ôn luyện cho từng đối tượng học sinh

**Thúc đẩy học sinh yếu kém*

Mặc dù Trường Chu Văn An có tỉ lệ học sinh đạt điểm dưới trung bình môn Địa lí không nhiều (1-2 học sinh) [2][1] nhưng với các học sinh có điểm số thấp, giáo viên cần có những quan tâm đặc biệt để hỗ trợ. Tập trung cho học sinh trả lời thành thạo các dạng câu hỏi lý thuyết dễ ở mức độ nhận biết, thông hiểu và các câu hỏi liên quan đến kỹ năng sử dụng Atlas, biểu đồ và bảng số liệu. Theo như phân tích đề minh họa, các câu hỏi liên quan đến Atlas, biểu đồ và bảng số liệu chiếm tới 47,5% số điểm. Như vậy chỉ cần rèn luyện kỹ năng này tốt học sinh có thể đạt được 5 điểm, có thể trả lời thêm các câu hỏi lý thuyết dạng nhận biết học sinh có thể đạt 6 điểm, trả lời thêm được các câu hỏi thông hiểu lý thuyết dạng thông hiểu học sinh có thể đạt điểm trên 7.

Với học sinh yếu kém, giáo viên cần tích cực chỉ dẫn các kỹ năng này cho học sinh thực hành thành thạo. Đặc biệt là việc sử dụng kết hợp nhiều trang Atlas lại với nhau để đảm bảo câu trả lời chính xác tuyệt đối. Giáo viên cũng có thể hướng dẫn học sinh trả lời những câu hỏi mà đề bài không yêu cầu nhìn Atlas nhưng trong Atlas vẫn thể hiện nội dung đó để trả lời các câu hỏi hoặc xác nhận các nội dung kiến thức,...

*Hỗ trợ học sinh khá, giỏi

Với các học sinh khá, giỏi có mục tiêu đạt điểm trên 8, bên cạnh những câu hỏi lý thuyết và kỹ năng Atlas ở mức độ nhận biết và thông hiểu, giáo viên cần bổ sung cho các em kỹ năng trả lời những câu hỏi với mức độ khó cao hơn. Những dạng câu hỏi này thường hỏi về nguyên nhân hay giải pháp một vấn đề nào đó trong địa lí. Với dạng câu hỏi này không chỉ yêu cầu học sinh có khả năng tư duy nắm bắt toàn bộ kiến thức cốt lõi mà còn phải vận dụng tổng hợp các kiến thức địa lí tự nhiên, địa lí kinh tế xã hội để đưa ra được câu trả lời đúng. Giải pháp hiệu quả với đối tượng câu hỏi này đó là sử dụng phương pháp loại trừ để tìm ra phương án đúng nhất.

Kinh nghiệm giảng dạy cho thấy, học sinh thường sẽ dễ dàng loại được khoảng 2 phương án sai do vậy kỹ năng loại trừ các phương án cần được giáo viên rèn luyện liên tục cho các học sinh có lực học khá, giỏi. Mặt khác, giáo viên có thể thiết kế những chuyên đề với các câu hỏi có cùng mức độ để học sinh có cơ hội luyện tập những kỹ năng phân tích đáp án. Luyện tập giải các đề minh họa thường xuyên sẽ là một giải pháp hiệu quả với đối tượng học sinh này.

4. Đánh giá hiệu quả thực hiện công tác ôn thi Tốt nghiệp THPT QG môn Địa lí năm học 2021 – 2022

Sau quá trình áp dụng và thực hiện các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng ôn thi tốt nghiệp THPT Quốc gia môn Địa lí của Trường Chu Văn An đã đạt được một số kết quả quan trọng. Trong đó số lượng học sinh có điểm dưới 5 chiếm tỉ lệ rất thấp (01 học sinh, 3,3%) [1]. Tỉ lệ học sinh đạt điểm trên 7 chiếm trên 70% và có xu hướng tiếp

tục tăng do số giờ ôn thi được đẩy mạnh vào tháng 6 và học sinh đã nắm được một lượng kiến thức đủ lớn để đạt được mức điểm 7 đến 8.

**Bảng điểm trung bình thi thử tốt nghiệp THPT môn Địa lí
của Trường Chu Văn An năm học 2021 – 2022 (Đơn vị: %)**

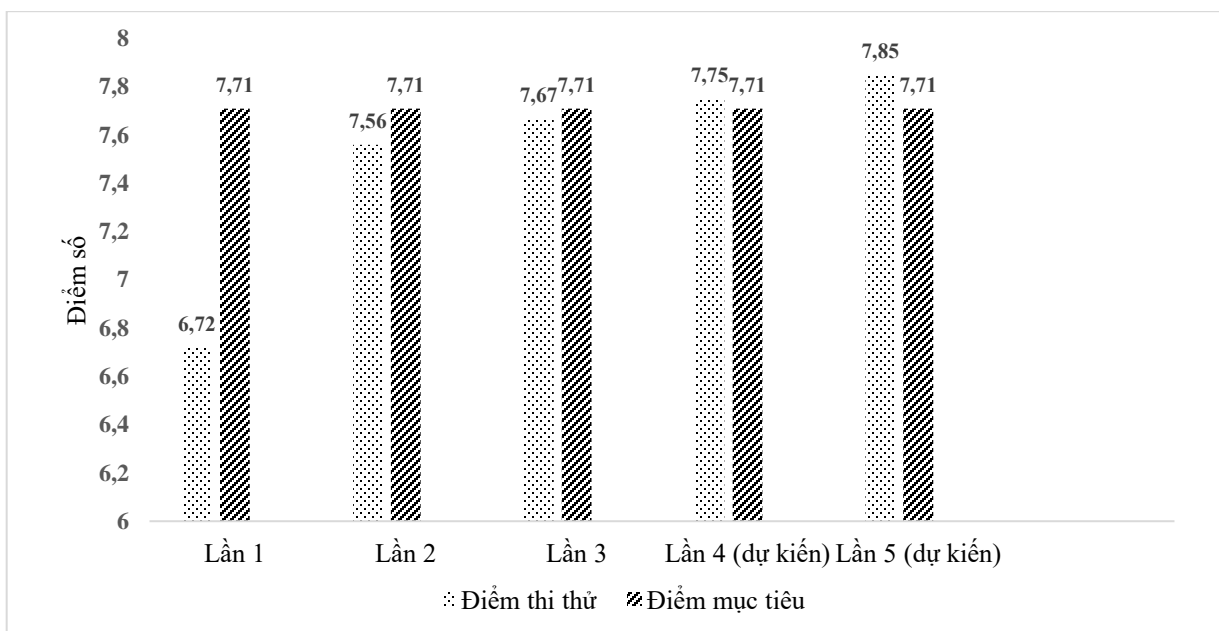
Điểm thi thử	Lần 1	Lần 2	Lần 3	Lần 4 (dự kiến)	Lần 5 (dự kiến)
Dưới 5	0,33	0,3	0,3	0	0
Trên 7 - 8 điểm	30,0	40,0	46,7	52,0	55,0
Trên 8	18,6	23,3	26,7	30,0	32,0

(Lưu ý: Tổng số học sinh đăng ký thi tổ hợp KHXH là 30 học sinh)

(Nguồn: [1])

Điểm thi thử lần 3 so với lần 1 tăng 0,92 điểm, dự kiến sẽ tăng khoảng 1,13 điểm sau 05 lần thi thử. Với điểm số như trên, Trường Chu Văn An là một trong những trường có điểm số trung bình thi môn Địa lí tốt nghiệp THPT QG cao nhất tỉnh Sơn La. Những học sinh có điểm số trên 8 điểm luôn giữ vững và có xu hướng tăng số điểm. Điều đó khiến cho số lượng điểm trên 8 liên tục tăng sau những lần thi thử.

Biểu đồ điểm trung bình thi thử Tốt nghiệp THPT Quốc gia môn Địa lí

Trường Chu Văn An năm học 2021 - 2022

(Lưu ý: Điểm mục tiêu là điểm trung bình tốt nghiệp môn Địa lí mà giáo viên bộ môn đăng ký với Nhà trường từ đầu năm dựa trên năng lực học tập của học sinh)

(Nguồn: [1])

Bên cạnh những kết quả thể hiện bằng điểm số, thái độ chủ động học tập và yêu thích môn Địa lí được nâng cao. Học sinh sử dụng thành thạo cuốn Atlas Địa lí Việt Nam, thành thạo trong việc nhận biết các dạng biểu đồ, cách nhận xét và tính toán các nội dung trong bảng số liệu môn Địa lí. Hơn nữa, việc luyện tập theo chuyên đề và làm các dạng đề mẫu giúp học sinh thêm tự tin trong phần làm bài thi. Đây là yếu tố quyết định nâng cao kết quả học tập môn học.

Tài liệu tham khảo

1. Trường TH, THCS, THPT Chu Văn An, *Phân tích dữ liệu thi thử tốt nghiệp THPT QG năm 2022*, Sơn La, 2022.
2. Sở GD&ĐT tỉnh Sơn La, *Phân tích dữ liệu kết quả thi tốt nghiệp THPT QG năm 2021*, Sơn La, 2021.

3. Trường Đại học Tây Bắc, *Báo cáo tự đánh giá cơ sở giáo dục*, Sơn La, 2020.
4. Sở GD&ĐT tỉnh Sơn La, *Kế hoạch tổ chức thi thử các môn thi tốt nghiệp THPT năm 2022*, Sơn La, 2022.
5. Trường TH, THCS, THPT Chu Văn An, *Kế hoạch tổ chức ôn thi tốt nghiệp THPT QG năm 2022*, Sơn La, 2022.